

ВИКОРИСТАННЯ СМД-ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ КУРСОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

І.А. Донченко

Україна, Запоріжжя, КЗ «ЗОППО» ЗОР

Проблема пошуку ефективних інноваційних технологій, що сприяють підвищенню рівня курсової підготовки практичних психологів є нагальною та актуальною і на сьогодні.

Творчий пошук колективу кафедри менеджменту освіти та психології Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради сприяв зверненню нами до СМД-підходу.

Системомиследіяльнісний підхід (у подальшому – СМД-підхід) розроблений у середині 20 століття учасниками Московського методологічного гуртка (О.О. Зинов'єв, Г.П. Щедровицький, Б.А. Грушин, М.К. Мамардашвілі та інші).

СМД-підхід утворився на перетині науки (логіка, філософія), діяльності (проекування, організаційне управління) та пізнання (механізму, який перетворює наукові знання у діяльність та навпаки) [1].

У СМД-підході стверджується, що результати діяльності людини необхідно розглядати з двох позицій. З позиції аналізу дій, які нею здійснюються для вирішення будь-якого завдання – діяльності. Та з позиції того, як людина усвідомлює завдання, яке необхідно вирішити, у якому вигляді його формулює, у чому його вбачає, у яких категоріях вимірює тощо, тобто з позиції мислення. Мислення, у свою чергу, визначає дії людини. А, звідси, успішність та результативність такої діяльності залежить виключно від способу та форми мислення [2, с. 173].

Основні принципи СМД-підходу:

1) принцип рефлексії: будь-яке суспільне явище або ситуацію необхідно розглядати як найменше з двох точок зору – зовнішньої, дослідницької та внутрішньої, включеної (з точки зору учасника ситуації). Рефлексія – це перехід з однієї позиції на іншу, завдяки якому відбувається перетворення діяльності (ситуації), яка вже відбулася в об'єкт аналізу та перетворення;

2) принцип епістемологічної стратегії: поведінка людини у конкретній ситуації визначається не стільки структурою самої ситуації, скільки уявленням людини про ситуацію;

3) принцип розвитку: майбутнє є більш цінним, ніж те, що є зараз. Розвиток відбувається у задумі (проекті), в мисленні. Будь-який акт розвитку індивідуальний;

4) принцип розмежування функціонального та морфологічного у системах діяльності – діяльність людини пов'язана з встановленням призначення та функцій предметів та речей, тобто людина приписує предмету певні функції в діяльності, і з цієї точки зору характеризує його [3].

Ґрунтуючись на зазначених принципах, пріоритетними завданнями курсової підготовки практичних психологів ми вважаємо створення умов для розвитку професійного мислення практичних психологів, а також актуалізації потреби у саморозвитку у курсантів.

Однак, слідом за методологами СМД-підходу ми усвідомлюємо, що такі умови можливо створити лише базуючись на наступних положеннях:

1) дорослих людей навчати не можна;

2) дорослі люди повинні навчатися самі;

3) для того, щоб у дорослої людини з'явилася потреба у розвитку – її необхідно поставити у незручне становище, тобто створити такі умови, щоб людина зрозуміла, що її дійсний рівень знань та вмінь не дозволяє їй вирішити проблемну (професійну) ситуацію;

4) знання передавати у готовому вигляді немає сенсу, оскільки вони дуже швидко старіють та знецінюються. Тому знання необхідно формулювати у процесі колективної мислєдіяльності.

Виходячи з зазначених положень, у процесі курсової підготовки деякі теми з модуля фахової підготовки викладаються нами у контексті створення для курсантів проблемних професійних ситуацій та створення умов для надбання ними досвіду виходу за межі власного розуміння та власних актуальних професійних знань. Це здійснюється за рахунок організації колективної мислєдіяльності курсантів. Результатом такої організації процесу є формулювання у курсантів принципово нового розуміння проблемної ситуації та розробки на основі такого розуміння проектів власної професійної діяльності з метою вирішення проблемної ситуації. При цьому основним механізмом, який забезпечує отримання вказаного результату є професійна рефлексія. Актуалізація професійної рефлексії, у свою чергу, сприяє і розвитку професійного мислення, і усвідомленню подальшого професійного розвитку, що і є, з нашої точки зору, пріоритетними завданнями курсової підготовки психологів.

1. Дідковський С.В. Системо-мислєдїяльний пїдхїд в соціально-психологїчній практицї / С.В. Дїдковський // Тези Першого всеукраїнського конгресу з соціальної психологїї «Соціально-психологїчна наука третього тисячолїття: досвїд, виклики, перспективи», що вїдбувся 18–20 жовтня 2010 року в мїсті Києві / http://www.ispp.org.ua/podiy_14_s_24.htm

2. Донченко І.А. Особливостї СМД-консультування / І.А. Донченко // Оновлення соціально-психологїчної та педагогїчної науки на етапї нацїєтворення: матерїали всеукраїнської науково-практичної конференцїї 20 квітня 2012 р./ за ред. В.М. Огаренка. – С. 173–174.

3. Щєдровицький Г.П. Мышление – Понимание – Рефлексия / Щєдровицький Г.П. – М.: Наследие ММК, 2005. – 800 с.